פרק ראשון

[ב, א] **[מתני'] שבעת ימים קודם ליום הכיפורים וכו' מביתו, שאינו משמש מיטתו**[א]. **פרהדרין**, מפרש בגמ' (מ ב). **ומתקינין לו כהן אחר תחתיו, בלא פרישת שבעה**[ב]. **שמא יארע בו פסול**, בכהן גדול[ג], **ויהא משמש זה תחתיו. שמא תמות אשתו**, ולא יהא ראוי לעבודה ביום הכיפורים[ד], כדבר **שנאמר וכפר בעדו וגו'**[ה], רבי יהודה חייש למיתה ולא רבנן דאינהו לא חיישי אלא לטומאה דשכיחא[ו]. **אם כן**, דחיישת למיתה. **אין לדבר סוף**, דאפילו באחרת נמי איכא למיחש.

הא [ד]כהן גדול זורק את הדם וכו'[ז], כדי שיהא רגיל בעבודה שלא יפשע בה ביום הכיפורים[ח].

א) משמע דייחוד עם אשתו מותר, ודלא כהפנ"י ו' א' בשי' רש"י שם [בפירושו לקושיית הגמ' שם בד"ה מביתו למה פירש] דנכלל בפרישה זו גם יחוד. [ורבינו יפרש קו' הגמ' שם כפירושים אחרים בראשונים דפריך שיהא מותר בתשמיש במקום שאין בו קדושת הר הבית (עי' תוס' ותו"י)]. ב) כן סוברים רוב הראשונים [תו"י וריטב"א ועוד] עפ"י פשטות הגמ' ג' ב', אמנם הר"י מלוניל והמאירי [לפי הדעה הב'] סוברים שכן הוא רק לדעת ריש לקיש בקושייתו שם, אבל לפי מה דתי' שם ר' יוחנן מפרישין בכלל מתקינין, ועי' להלן ה' א' ד"ה אמר פרישת ז' איכא בינייהו', ועי' בשפ"א ד' ב' דכיוון לדברי הראשונים הללו. ואולי יש לדקדק עוד מלשון רבינו שהאריך לכתוב בלא פרישת **שבעה**, דתיקון כהן אחר לא צריך לכל ז' אלא סמוך ליוה"כ, ובגבו"א מסתפק בזה עיי"ש. ג) רש"י מוסיף: 'פסול טומאה המעכב מלבוא למקדש', ואולי לדעתו הא דמתקינין הוא רק מחמת חשש פסול המעכב בתורת כהונה לעבודה, אך רבינו דסתם אולי ס"ל שנכלל בזה אף חשש שמא לא יוכל לעבוד מחמת חולי וכיו"ב. [ועי' מש"כ להלן הערה קכ"ד]. ד) יתכן דסובר דמעכב ולכן הוסיף 'ולא יהא ראוי לעבודה כדבר שנאמר וכפר' וגו', והיינו דעיקר הכפרה הוא דוקא יחד עם כפרת ביתו, והתו"י מסתפק אם מעכב או לא, והתוס' הרא"ש סובר דאינו מעכב, ועי' בגבו"א (סוד"ה שבעת ימים) שאף דסובר דמעכב אך מסתפק דאולי רק לעבודת הפר דכתיב 'והקריב וגו' את פר החטאת וכפר בעדו ובעד ביתו' ולא לעבודת השעיר, ונראה שכוונתו באופן שמתה לאחר שגמר את מתנות הפר בפרוכת ולפני מתן דם השעיר שם, דאל"כ מעכב עכ"פ מחמת חיסרון הסדר, אך מסתימת לשון רבינו נראה דכל העבודות שוות. ה) עי' בהערה הקודמת דיש קצת משמעות בדברי רבינו דמעכב שתהא לכה"ג אשה לכל העבודות, ואולי נסמך גם על פסוק י"ז דכתיב 'וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל' [ולא רק על פסוק ו' שנאמר על כפרת פר בלבד], וכשי' זו דמעכב בכל העבודות כן נראה מדברי הרמב"ם פ"א מהל' עיוה"כ סוף ה"ב, וכן מוכח בדרשת רבינו דוד הנגיד (נינו של הרמב"ם) בהעתקת תמצית דברי הרמב"ם שבהלכותיו בזה (נדפס לראשונה בקובץ בית אהרן וישראל רכ"ג, ד"ה ואין הבדל, ועיי"ש דנחלקו האחרונים בשי' הרמב"ם ואכמ"ל). ו) גמ' י"ג א'. ז) משנה להלן י"ד א', ועי' בסמוך. ח) לכאורה נכנס כאן ביאור שלא במקומו, ואין לומר דרבינו גורס תחילת משנה דלהלן כאן, דהרי מפרש לה להלן י"ד א' במקומה, וגם מוכח מענינה דכל המשך המשנה שם כחטיבה אחת וצ"ב. [וגירסא שלנו בחלוקת המשנה כיו"ב בכל כתה"י]. ונראה להציע שהוסיף לפרש בכדי דלא תיקשי, שהרי הכה"ג צריך שיהא ראוי לעבודה בשבעת הימים שלפני יוה"כ כיון שהוא זורק את הדם ועושה עבודות היום בימים אלו, וממילא מן הראוי שיצטרך להקדים את פרישתו עוד ז' ימים, לכן כתב דעבודת ז' ימים אלו אינה אלא כדי להרגילו

[גמ'] **תנן התם**, במסכת פרה (ג ו). **מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו וכו'**, מאי טעמא מעלה בעלמא[ט]. **בירה**, מפרש לקמן. **צפונה ומזרחה**, בקרן צפונית מזרחית של בירה מבחוץ[י] היתה אותה לשכה בנויה. **כלי גללים**, כלי שיש כדאמרינן התם (עזרא ו ד) ונדבכין די אבן גלל, ל"א של צפיעי בקר כמו גללי בהמה[יא]. **כלי אדמה**, שאינה אפויה[יב] דלא מקבלי טומאה. **ומאי טעמא** היו כל מעשיה בכלים שאינן מקבלים טומאה. **כיון דטבול [יום] כשר בפרה**, כדלקמן בפרק טרף בקלפי (מג ב) והזה הטהור מכלל שהוא טמא מכאן לטבול יום שכשר בפרה, דאע"ג דטבול יום טמא לתרומה (ו)למעשר מיהא איקרי טהור כדכתיב ורחץ במים וטהר וכדגמרינן במסכת יבמות (עד ב)[יג], ואיכא

ולא בתורת חיוב עבודה, ולכן לא חייב בפרישה לצורך עבודת ימים אלו. [ט] צ"ע, דזה רק לר"י להלן ג' ב' דיליף דבעינן פרישה רק ליוה"כ ולא לענין פרה, אבל סתמא דגמ' בכל הסוגיא לפני כן מבואר דגם פרה ילפינן ממילואים וכסתם דברי ר"י ב' א', וא"כ למה כאן מפרש רבינו דהוי רק מעלה בעלמא. ואולי כוונתו רק על ההפרשה מביתו שאינו משמש מטתו וכנ"ל, דלענין פרה הוי זה רק מעלה בעלמא, דלא חיישינן כ"כ שמא ימצא אשתו נדה ותתבטל ההפרשה, דיכולה ההזאה להיעשות ע"י כהן אחר לאחר ז' ימי פרישה מחדש, ודוקא ביוה"כ גם ההפרשה מביתו היא בכלל עיקר מצות פרישה שהרי אינה יכולה להידחות ליום אחר, והסגן שהותקן במקומו לא היה לו פרישה. [י] אמנם רש"י (ד"ה צפונה ועי' רש"ש שם) מפרש דהלשכה היתה בעזרה, וכ"ה ברמב"ם פ"ב מהל' פרה ה"א, אבל רבינו מפרש לה דהיתה מבחוץ, דר"ל חוץ לעזרה וכפי' תוס' (ד"ה ומאי שנא) [דדוחק לומר דרש"י דכתב ב'עזרה' היינו דוקא לריש לקיש דכל המקדש קרוי בירה ורבינו שסתם בדבריו דבירה בהר הבית הוי דוקא לר"י ונמצא שאין מחלוקת בדבר]. ואכן נראה בדעת רבינו דאף לר"ל דכל המקדש כולו קרוי בירה היינו דעיקר שמו נקרא על שם המקודש שבמקדש דהיינו לפנים מן העזרה, ונטפל גם הר הבית להיות בכלל המקדש ונקרא גם בירה, ולכן כאן דשנינו **על פני** הבירה הכוונה על המקום שלפני העזרה דוקא, ולהיפוך מזה ממש מתפרש בדעת רש"י והרמב"ם, דמפרשים דהלשכה בעזרה דהיינו אף לר' יוחנן דאף דבירה בהר הבית דוקא, אבל **על פני הבירה** מתפרש בעזרה ממש, ומצאתי כן בדעת רש"י והרמב"ם בס' חזון נחום על משניות כלים סוף פרק א' בהשגותיו על ס' דרך הקודש [בנסדר מחדש, צמוד לס' הנ"ל (ע"י בס"ד) מופיע באות נ"ד]. [יא] ברש"י פירש פעם כך ופעם כך וכדציין בגלה"ש, ועי' תשב"ץ ח"א סי' קכ"א (מצויין בגלה"ש שבת ט"ז ב') דהביא כמה הוכחות דהוי מצפיעי בקר, ועי' ריטב"א ותו"י. [יב] ודלא כמשמעות רש"י כאן [וכמו שביאר התוס' רי"ד בדבריו] ובשבת ט"ז ב' דהוי מין אדמה רכה שחוקקין ממנה כלים דבהם אפילו נאפו בתנור אינן מקבלין טומאה, משא"כ במין אדמה סתמא שממנה יוצרים כלים מקבל טומאה משנצטרפו בכבשן או משנגמרה מלאכתו [עי' ביצה ל"ב א' והובא בתוס' רי"ד שם], ורבינו מפרש באדמה רגילה ולפני שנצטרף בכבשן. ועי' בתשב"ץ שם דמפרש גם ברש"י כך וצ"ע, והתוס' רי"ד לא הסכים לפירוש זה וי"ל. [ועי' בתוס' רי"ד ובתשב"ץ מהמשנה פ"ג דכלים מ"ב דכלי אדמה שהוסק פיו בפתילה דטהור הא צירפן בכבשן טמא, והוכיח מזה התשב"ץ ע"ד פירוש רבינו דאין חילוק בין המינים ושבכל ענין דוקא לפני צירוף טהור, ועי' בתור"י הלבן דמפרש דכשלא נתגבל כראוי לפני שנצרף בכבשן לא יועיל הצירוף לעשותו לגמר כלי]. [יג] 'טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה'. [ומה שהוספנו כאן פסיק בין תרומה ובין מעשר הוא מוכרח לכאורה, שהרי חלוקים הם בדינם, ומה"ט צ"ל 'למעשר' בלי וא"ו]. ומה שהביא רבינו מפסוק 'ורחץ במים וטהר', העירני ת"ח אחד שליט"א דבגמ' שם נדרש מהא דכתיב (ויקרא כ"ב ו') 'ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים', ואולי מסמיך לה גם על ההמשך

למידק[יד] **נמי** הך קרא (במדבר יט ט) **ואסף איש טהור**[טו], דמצי למיכתב קרא ואסף איש וידעינן דטהור מעליא הוא, דלא גרעה פרה מקדשים דחטאת קרייה רחמנא[טז] כדלקמן[יז], וכתיב טהור שמע מינה דטהור כל דהו משמע. **ומטבילין אותו**, לאלתר ומיד היה נוגע בפרה. **צדוקין**, היו חולקין ואומרים טהור לגמרי בעינן במעורבי שמש. **דלא ליזלזלו בה**, דאתי למימר הואיל ואקילו בה רבנן כולי האי דנעבדת בטבול יום, איכא בה קילותא אחרינא, דאפילו נגע טומאה בכלים יכולין לעשות בהן מעשה פרה בלא טבילה, הלכך תקינו לה רבנן בכלים דלא מקבלי טומאה[יח]. **דחטאת היא**, דפרה איקרי חטאת דכתיב (שם) למי נדה חטאת היא. **וחטאת טעונה שחיטה בצפון**, כדגמרינן בזבחים בפרק איזהו מקומן (מח ב). **וכתיב בה**, בפרה **אל נוכח פני אהל מועד**, וגמרינן לקמן בפרק הוציאו לו (נה ב),

(אל) [על] פני הכפרת קדמה זה בנה אב כל מקום שנאמר פני אינו אלא פני קדים, אלמא כנגד כותל מזרחית שלעזרה צריך לעשות הזאת פרה, והכי נמי תנן במסכת פרה (ד ג) הזה ולא כיון כנגד הפתח פסולה, הילכך תקינו רבנן שתהא הלשכה בנויה בקרן צפונית מזרחית. **כי היכי דניהוי ליה היכירא**, שיהא נזכר, שכשם שהלשכה בנויה במזרח צפון כך צריך לו לעשות מעשה פרה שחיטה בצפון[יט], והזאה כלפי מזרח עזרה.

מנהני מילי, דיום הכיפורים ופרה טעונין פרישת שבעה, דכתיב גבי מילואים (ויקרא ח לג) ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים וגו' עד **כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם. לעשות זה מעשה פרה**, דצריך פרישת ז' (כאשר עשה ביום ההוא כולי קרא כאשר עשה וגו').

דכתיב (בפסוק ז') 'ובא השמש וטהר', ודרשינן לה גם על קרא קמא, דהיינו דמתחלק הקראי מדכתיב פעמיים 'מן הקדשים', דטהור תיכף בטבילה למעשר וטהור בהערב שמש לתרומה, אך יל"ע בזה קצת מברכות ב' ב' דמפרש לה וטהר שמשא. וכעין דברי רבינו כתב גם רש"י בכמה מקומות כלשון זה, עי' בזבחים י"ז ב' ד"ה והכא ובחגיגה כ"ג א' ד"ה להוציא, וצ"ע בזה. [ואף דמצינו לענין טהרת מצורע דכתיב כלשון זה ממש (ויקרא י"ד ח' וט'), אך קשה ללמוד משם ולא מרומז בסוגיא דיבמות, ואכמ"ל עוד בזה]. יד) המשך לדלעיל, ורוצה לומר דכיו"ב איכא למידק וכו' (ואין זה מתפרש כקו'). טו) היינו בנוסף על עיקר הדרשה שבתחילת דבריו מהא דלקמן ניתן ללמוד גם ממקרא הזה. ויל"ע למה הוצרך להוסיף על דרשת הש"ס דרשה שניה, ואולי כדי שלא תקשה קו' תוס' להלן מ"ג ב' ד"ה לימד האיך לומדים על שאר עבודות דפרה דכשר בטבו"י אף בפסולים בזר [לפי גירסת המפרשים שם בגליון], אך כיון דיש קרא נוסף י"ל דנלמד כן מיתורא דקרא ע"י אם אינו ענין, וצע"ק. טז) דלא כתוס' מ"ג ב' (ד"ה לימד) דשללו טעם זה דאינו אלא לענין עבודה. יז) בהמשך הסוגיא. יח) פי' מחודש, ומבואר דהיתה תקנה מיוחדת שלא להשתמש עם כלים הראויים לקבלת טומאה בכדי שיבינו שאם הכלים יהיו טמאים נפסל הקידוש וגם ההזאה, ודלא כרש"י כאן ורמב"ם בפיה"מ בפרה ג' א' דמפרשי דעשו בה מעלות הרבה כדי שיהיו זריזין בשמירת טהרה. יט) משמע דשוחט פרה בצפון, וזה תימה דהרי נעשית בחוץ על הר הזיתים כנגד פתח אהל מועד, וברש"י כתב 'ולא שזו טעונה צפון שהרי היא נשחטת בהר המשחה' וכן כתבו כל הראשונים. אמנם יש משמעות כדברי רבינו בפיה"מ להרמב"ם בפרה שם, ועי' בתוי"ט דתלוי בגירסאות בדבריו, אבל לשון רבינו לא מתיישב בכל ענין, ואולי לדעת רבינו צריך לשחוט באופן שרואה צד צפונו של פתח אהל מועד. [וציין ת"ח שליט"א לרש"י לקמן ס"ח א' דכיו"ב שריפת פרים בצפון משם דכל

לאו בת כפרה היא, אלא לטהר היא באה[כ]. **אלא אימא כוליה קרא ביום הכיפורים כתיב**, ופרה דבעיא פרישת ז׳ מנלן, בתמיה[כא]. **מה לחלן בצוואה** (נמדבר יט ג) זאת חוקת התורה **פרה**.

[ב, ב] **דנין צואת פרה דלפני עשיה**, דברישא כתיב (שם) זאת חוקת התורה אשר צוה והדר ויקחו אליך[כב], והכא נמי במילואים (ויקרא ח לד) דברישא כתיב צוה ה׳ והדר לעשות, **ואין דנין צוה דיום הכיפורים דלאחר עשייה**, דכתיב (שם לד) ויעש (משה) כאשר צוה ה׳ [את משה], עשייה ברישא. **ביום צוותו** (שם ז לח) הוי נמי צוואה דלפני עשייה דכתיב בתריה להקריב את קרבניהם[כג].

ואימא [*צוואה **דקרבנות**], דליבעי פרישת ז׳ קודם הקרבת שום קרבן[כד] כי היכי דחזינן למילואים. **מאי נפקא מינה**, כלומר מה איכפת לן אי לא דמי אהדדי הנך ב׳ תיבות צוה וצוותו, דלא ילפינן חד מחבריה. **והא תנא דבי רבי ישמעאל** וכו׳ **זו היא שיבה**, מה ושב הכהן בתחילה חולץ וקוצה וטח ונותן שבוע להסגירו אף ובא הכהן נמי דכתיב בתריה חולץ וקוצה וטח ונותן שבוע להסגירו, ואע״ג דלא דמו תיבות אהדדי גמרי להו אהדדי, הכא נמי נידון צוה מצוותו. **הני מילי** דגמרינן מדלא דמי, **היכא דליכא מידי** [*דדמי] **וכו׳**.

אימא כפרה דקרבנות, כגון קרבנות יחיד דכתיב בהו וכפר עליו הכהן בכמה מקומות[כה], דליבעו נמי פרישת ז׳

מעשי חטאת בצפון ודפח״ח, אף דיש לחלק קצת בין הנושאים], וזה פירוש מחודש בסוגיא דלא מצינו כן בראשונים. [כ] אולי מרמז דאף דפרה אדומה מכפרת כמבואר במו״ק כ״ח א׳ (והובא ברש״י עה״ת במדבר כ׳ א׳) מ״מ אינה באה לכפרה, ובלשון הקרא ׳לכפר׳ ע״כ שהוא דבר הבא לכפרה. [ועי׳ ברש״ש דמכפרת רק מקופיא, ואולי דבריו עולים יחד עם דברי רבינו דכתוצאה ממה שלא באה לכפרה מכפרת רק מקופיא, ועי׳ בגבו״א ד״ה לעשות]. [כא] תיבה זו צ״ב, ואולי הכוונה לפרש דקו׳ הגמ׳ דלא יצטרך פרישה כלל, ולאפוקי דלא נפרש דפשיטא ליה גם בקושיא דצריך פרישה ורק לא ידעינן מהיכן ילפינן לה. [כב] כן פי׳ התוס׳ בפי׳ הב׳ [ונראה דאף לפי׳ א׳ מתפרש עיקר תי׳ הגמ׳ כך], וזה דלא כפי׳ רש״י (נדפס בסוף עמוד א׳) דכתב ד׳לפני עשייה, קיום המצוה׳, הרי דלא מפרש לה לענין קדימת לשון הפסוק אלא לענין קדימת גוף הציווי לקיומו, דביוה״כ נאמר אחרי עשיית העבודה דנתקיים כמו שצוה, משא״כ בפרה דנאמר הצווי על העשייה שעתידה להיות. [ובעיקר החילוק בין פרש״י ותוס׳ כ״כ בס׳ יד דוד (ברש״י ד״ה ולפני) ובשיח יצחק (בתוס׳ ד״ה ואימא)]. [כג] כתב זאת כהקדמה לקו׳ הגמ׳ אח״כ ׳ואימא צוה דקרבנות׳ וכ״ה בפי׳ הר״ח, ולאפוקי מקו׳ השיח יצחק על עיקר פירוש הנ״ל דתלוי בסדר דכתיב בפסוק ושם הרי כתיב קודם העשייה ואח״כ ביום צוה ה׳, ולכך כתב דמה דכתיב אח״כ להקריב את קרבניהם הוי עשיית הקרבה וכאילו כתיב שנית העשייה להדיא [ולפרש״י הנ״ל לא צריך לזה כמובן]. [כד] רש״י (ד״ה ואימא צוואה) מפרש על קרבנות ציבור, ועי׳ בריטב״א דהכי ריהטא כולה סוגיא דומיא דמילואים. ולכאו׳ צ״ב שהרי במילואים היו גם קרבנות יחיד [ולמסקנת הסוגיא להלן ג׳ ב׳ לכו״ע היו מהם של יחיד]. ואמנם רבינו כתב לפרש על כל הקרבנות, ומסיק ׳כי היכא דחזינן למילואים׳, והיינו כנ״ל משום דהיו שם הן של העם והן של יחיד. [כה] כ״ה גם ברש״י. ואולי מכוון ליישב בזה קו׳ גדולי האחרונים דהרי גם קרבנות ציבור מכפרים וכדכתיב בשעיר חטאת ׳לכפר עליכם׳, אמנם הדבר חלוק, דבק״צ לא נאמר דהכהן מכפר עליו ולכן לא מסתבר כ״כ לרבות פרישת הכהן בכל קרבן ציבור רק ביוה״כ דכתיב

כמילואים. **מי ידעי היכא מתרמי**[כו], כלומר דמי ידע כהן מתי יבוא לידו קרבן דליעביד קודם פרישת ז׳[כז]. **אמרי בעלמא**[כח], כלומר ודאי בכהן בעלמא דאתי בלא משמרה כגון ברגלים וכדגמרינן במס׳ סוכה בפרק החליל (סוכה נה ב)[כט] וכי יבוא הלוי מאחד שעריך וגו׳ ובא בכל אות נפשו ושרת וגו׳ (דברים יח ו), וכל המשמרות שוות, וההוא כהן ודאי דאתי ברגלים לא בעי פרישה משום דלא ידע היכא מיתרמי באיזה יום, אלא בשאר ימות השנה **תיבעי כולה משמרת בית אב** ז׳ ימי **פרישה** קודם זמנה, דזמנה לא הוי אלא יום אחד, דמשמרה מתחלקת לז׳ בתי אבות וכל בית אב עובד יום אחד [ואם[ל]] ההוא יומא לא מתרמי ליה בשאר יומי ודאי לא מתרמי דהא לא זמנה לעבוד, וקודם אותו יום מיהא ניעביד כולה פרישת ז׳ דשמא יבוא לידי קרבן יחיד, דכתיב ביה (קרבן) [כפרה] וכפר עליו הכהן. **דבר שקבוע לו זמן**, כגון יום הכיפורים ממילואים דהוה נמי זמן קבוע. **לאפוקי קרבנות**, דאין זמנן קבוע. **דיומא איתנהו ויומא ליתנהו**[לא], כלומר איכא יומא דאתו איכא יומא דלא אתו.

ואימא רגלים, דכהן המקריב קרבן בהן ליבעי פרישה, דקרבנות רגלים נמי מכפרים כדגמרינן במסכת שבועות (ע״ש דף ט ו׳) דמכפרין על טומאת מקדש וקדשיו והוי דבר שקבוע להם זמן[לב]. **דבר שנוהג פעם אחת בשנה**, כגון יום הכיפורים. **ואימא רגל אחד**, מהנהו ג׳ רגלים אי פסח אי עצרת אי סוכות, דחד מינייהו לא הוי אלא פעם אחת בשנה. **וכי תימא לא ידעינן הי מינייהו הוי**, דליבעי פרישה טפי מאינך, איכא לתרוצי בהכי דודאי איכא למידע שפיר, **איבעית אימא חג המצות הואיל ופתח בו הכתוב תחילה**, דבכל מקום חג המצות כתוב תחילה ולהכי דין הוא דליבעי פרישה ז׳. **ואיבעית אימא חג הסוכות** אית בהו רבותא מהנך, **הורצה מצוותו** שמקריבין בו שבעים פרים[לג], ועוד שטעון סוכה ולולב

וכפר בעדו וגו׳ ובעד כל קהל ישראל, אבל בקרבנות יחיד דכתיב ׳וכפר עליו הכהן׳ היה ראוי לחייב פרישת הכהן כדי לכפר עליו, כן נראה הביאור בדברי רבינו וכן מדוקדק בלשון רש״י והראשונים [ולא כמו שכתבו כמה אחרונים דעיקר הדיוק ברש״י משום דבק״י כתיב ׳בכמה מקומות׳ משא״כ בק״צ דכתיב רק במעט מקומות, דזה דחוק]. ואף דאח״כ מקשה הגמ׳ ואימא רגלים ומפרש רבינו דאף הם מכפרים, היינו דאף דמקודם מסתבר להש״ס יותר לפרש על ק״י, אך אחרי שדחו אפשרות זאת נחית דרגא להקשות דנרבה ק״צ הקבוע להם זמן שאף הם מכפרים בכללות.

כו) כ״ה בהרבה כת״י. כז) השמיט מש״כ רש״י ד׳הלא ע״י פייס היו עובדין׳, דסובר רבינו דבקרבנות יחיד אין פייס וכדהקשו כל המפרשים על רש״י ממתני׳ לקמן כ״ו ב׳. כח) כן היא הגירסא בכת״י אוק׳ ובכתי״ק א׳, אמרי בעלמא לא ניבעי ליה פרישה לכולה משמרת בית אב [תי]בעי פרישה. כט) אך לכאו׳ צ״ב דהא קו׳ הגמ׳ היתה בקרבן יחיד וכדברי רבינו לעיל, והרי אין הכהנים שוים במשמרות אלא בקרבנות הבאים מחמת הרגל בלבד, וכמבואר שם נ״ו א׳. ל) כנדצ״ל.

לא) כ״ה בכתי״ל וכת״י אוק׳, וכן הגירסא בתוס׳ ר״י הלבן, ועיי״ש דאין התמידים בכלל אע״פ דקבועים כל יום. לב) עי׳ לעיל הערה כ״ה דאע״פ שאין להם את המעלה של ק״י דהכהן מכפר עליהם, אעפ״כ כעת מקשה הגמ׳ דנילף כל קרבן הבא לכפרה, ואף דעיקר הבאתן לקרבן רגל, מ״מ כיון דכל אחד מכפר על עבירה מסויימת נחשבים כולם כבאים לכפר. לג) גירסתנו **מרובה** מצוותו ולפי״ז שייך לפרש רק שיש בו ריבוי מצוות וכדפרש״י, אבל לרבינו דגורס **הורצה** מצותו

ואתרוג וערבה והדס[לד], והילכך לחד מיניהו דתרתי רגלים ליבעי פרישה, להי דבעי מיניהו[לה]. **דינן פרישת שבעה ליום אחד**, יום הכיפורים שמפרישין ז׳ ימים קודם בשביל עבודתו בלבד, ובמילואים נמי הופרש ז׳ כדי לעבוד ביום שמיני לחוד כאמור בענין. חג המצות וסוכות הוי פרישת ז׳ כדי לעבוד ז׳ ימים.

ואימא שמיני של חג, דכהן המקריב בו ליבעי פרישת ז׳ דהוי **פרישת ז׳ ליום אחד**. יום הכיפורים **שאין קדושה לפניו**, ומילואים נמי (שיש) [שאין[לו]] קדושה לפניו כגון יום שמיני. **ולאו קל וחומר הוא**, בתימה, וכל שכן דתיבעי ליה פרישת ז׳ הואיל ואית קדושה לפניו, דהשתא ומה יום הכיפורים שאין קדושה לפניו מיבעי פרישה כל שכן האי. **אמר רב משרשיא, לא** (ד)ילפינן הך קל וחומר מיניה, **דהזה כתיב**, כאשר עשה ביום הזה, מריבויא דהזה דמשמע כזה, כלומר ליום שיהא כזה דליכא קדושה לפניו ליבעי פרישה ולא ליום אחר[לז]. **רב אשי אמר**, היינו טעם דשמיני לא בעי פרישה (למימ׳). **מי איכא מידי דעיקר רגל**, כגון ימי החג שלפניו לא בעי פרישה. **טפל**, שמיני טפל לשאר ימי החג הוא [ג, א] **פז״ר קש״ב, פיים** בפני עצמו, כדאמרינן במסכת סוכה בפרק החליל (נה ג) בשמיני חזרו לפייס הרגלים, שכל המשמרות חוזרין ומפייסין עליו בפני עצמו כבתחילה, אע״פ שנשתיירו שם משמרות שלא שילשו בפרים, לא היו עושין אותו פר הבא בשמיני אלא על ידי פייס. **זמן** בפני עצמו, שהחיינו (ד׳, בשאר ימים פרים ואילים והכא פר ואילים[לח]). **רגל** בפני עצמו, דלא בעי למיתב בסוכה כבשאר יומי[לט] ותו דבעי הלנה[מ]. **קרבן** בפני עצמו, דבשאר ימים פרים ואילים והכא פר ואיל[מא]. **שיר** בפני עצמו, שיר אחר שאין אומרים בשאר ימי החג. **ברכה** בפני עצמה, שאין אומרים חג הסוכות אלא שמיני חג העצרת[מב] בין בתפילה בין בקידוש[מג]. **תשלומין דראשון**, טפל לראשון.

מתפרש הן לענין ריצוי דקרבנות והן לענין ריבוי מצוות [ומיהו לא מצאנו בכת״י כגירסא זו וכן בדק״ס לא העיר בזה וצ״ע], ובכמה כת״י הגירסא מרובה כפרתו, וזה עולה היטב לפי פי׳ הראשון שמקריבין בו ע׳ פרים]. לד) רש״י לא מחשיב כל מין של הד׳ מינים לריבוי, ואולי גם זה תלוי בגירסאות, דלרש״י שגרס מרובה מצוותו הוי כל הד׳ מינים מצוה אחת, אבל לגירסת רבינו הורצה מצוותו הרי כל מין מרצה בפנ״ע. ורש״י הוסיף גם ערבה דהושענא וניסוך המים ורבינו לא הזכירם וצע״ק. לה) משמע דניתן לבחור איזה שרוצים [ואולי גם ניתן לשנות ולפרוש פעם לזה ופעם לזה וצ״ב]. לו) תיקון מוכרח, וכן מוכח גם מדברי רבינו בסמוך. לז) בכת״י היה נראה לקרות תיבה זו ׳אחד׳, אבל מתוך הענין מוכח דצ״ל ׳אחר׳. לח) הכוונה האות הד׳ של הסימן פז״ר קש״ב דהיינו **ק** מתפרש לענין קרבנות דחלוק משאר הימים, וצ״ל ׳הכא פר ואיל׳. והקפתי כל זה בעגול מפני שרבינו מפרש לה להדיא להלן ואין כאן מקומו. לט) נראה דר״ל דהתורה לא ציותה לשבת בסוכה ביום הח׳ וממילא גם יש בזה איסור ׳בל תוסיף׳. [ובתוס׳ כתבו בשם רש״י שאין יושבין בסוכה, וברש״י לפנינו שאין שם סוכות עליו]. מ) ר״ל חיוב לינה, וכן פי׳ תוס׳ בשם ר״ת. מא) רש״י כתב גם דחלוק מספר הכבשים שבכל החג מקריבים י״ד כבשים ובשמיני רק ז׳ כבשאר יו״ט, ורבינו כתב רק את החילוק שיש בפרים ואילים בין יחיד למרובה, אבל הכבשים שהתמעטו במספר לבד לא חשיב. מב) כנוסח השו״ע סי׳ תרס״ח ס״א, ודלא כהרמ״א שם דאין מזכירין חג וגם לא כרש״ל וט״ז [מובא במשנ״ב שם סק״ד] דאומרים יום שמיני עצרת החג הזה, ועי׳ לבוש וא״ר שם שהביאו כמה ראשונים דס״ל כהשו״ע. מג) כפי׳ תוס׳ בשם ר״ת.

ואימא עצרת, שבועות, דפרישת ז׳ וכו׳ וליכא קדושה לפניו. **דנין פר אחד ואיל אחד,** דכתיב בעניינא דיום הכיפורים בפרשת אחרי מות (פז ג)[מד], ואע״ג דב׳ אילים הוו אילו ואיל העם, לכל חד וחד מיהא לא הוי אלא איל אחד[מה]. **מפר אחד ואיל אחד,** דכתיב גבי מילואים בפרשת ויהי ביום השמיני (ויקרפ ט ג), ואע״ג דלא כתיב אלא עגל, מין פר מיהא קא חשיב ולא דייק השתא [בין] עגל לפר[מו]. **לאפוקי עצרת** דאשכחן בה **ב׳ אילים** לעולה, בפרשת אמור אל הכהנים דכתיב (ויקרפ כג יח) והקרבתם על הלחם שבעה וגו׳ עד ואילים שנים יהיו (לכם) [עולה לה׳]. והכי נמי מצי למיפרך דב׳ פרים נינהו בפרשת פינחס (נמדבר כח ח) אלא חד נקט[מז] [*הניחא למ״ד] **יום הכיפורים איל אחד הוא,** איכא למימר דנין פר אחד ואיל אחד. **אלא למאן דאמר ב׳ אילים נינהו,** דקרבן העם הוי ב׳ אילים. **מאי איכא למימר,** השתא לא מצית אמרת דנין פר אחד וכו׳, דבין כהן ועם הוי ב׳ אילים[מח]. **האמור כאן,** בסדר יום הכיפורים באחרי מות, היינו ההוא איל גופיה דכתיב **בחומש הפקודים** בפרשת פנחס (פס כט ח) **בענין יום הכיפורים,** וביום הכיפורים לא הוו אלא איל אחד. **אפילו תימא ר׳ אלעזר בר״ש,** סבירא ליה דנין פר אחד ואיל אחד וכו׳, **דהתם** כי קאמר תרי לא אמר אלא **אחד דחובת היום וחד למוספין** דלאו לחדא מילתא קאתו. ה״ג **לאפוקי עצרת דתרוייהו חובת היום,** דאותו קרבן דכתיב באמר אל הכהנים (ויקרפ כג יח) חובת היום הוא.

ואימא ראש השנה דפרישתו ז׳ וכו׳, ואית ביה פר ואיל, דכתיב בענין ראש השנה (ו)בפרשת פנחס (נמדבר כט ב) ועשיתם עולה וגו׳ עד פר בן בקר אחד (ו)איל אחד, והיינו חובת היום[מט] דלא אשכחן שום קרבן בראש השנה אלא אותו בלבד. **דנין יום** הכיפורים דהוי **פר ואיל שלו** של כהן, **מפר ואיל** של מילואים **שלו** [ג, ב] [*הניחא] **למאן דאמר קח לך משלך,** דהיכא דכתיב קח לך כגון גבי מילואים[נ] דכתיב (ויקרפ ט ב) ויאמר אל אהרן קח לך עגל וגו׳ משלך משמע, איכא למימר כדקאמרת מפר ואיל של מילואים. **אם כן**[נא] דאפילו קח לך משל ציבור משמע מאי טעם שני קרא בדיבוריה

[מד] דלא כפרש״י (ד״ה דנין) דכוונת הסוגיא פר אחד ואיל אחד שבמוספין בפ׳ פנחס אלא כרבינו תם המובא בחי׳ הריטב״א, וכל אחד מהראשונים הוכיח כשיטתו מהמשך הסוגיא. [ועיי״ש בריטב״א דמסיק כר״ת ומיישב את ההוכחה נגדו, וע״ע בתוס׳ רא״ש ובתוס׳ ר״י הלבן]. [מה] דאיל המרצה על העם לא מרצה על הכה״ג וכן להיפך, ונמצא דהוי איל אחד לרצות על כל אחד. [מו] כפרש״י, ועי׳ תו״י וריטב״א פירושים אחרים. [מז] ר״ל אלא חד פירכא נקיט, ועי׳ תוס׳ ד״ה אלא (השני) ובתוס׳ ר״י הלבן ובשיטה להר״א מוסא (סוד״ה ואימא עצרת) ובגבו״א (ד״ה דנין). [מח] ר״ל דאינו דומה לדלעיל דאילו של כה״ג ואיל העם נחשב לאחד ולא לשנים כיון דמכפר איל אחד על כל אחד וכדכתב רבינו לעיל, משא״כ האיל של המוסף הרי מכפר הן לכה״ג והן להעם בנוסף על האיל של היום ונמצא דלכל אחד יש ב׳ אילים. ואולי הלשון צריך תיקון קצת אמנם כן ברור בכוונתו. [ומכאן ואילך הוא דיבור חדש על המשך תיבות הגמ׳]. [מט] ר״ל דע״כ נכלל בחובת מוספין אלו אף חובת היום, דאין קרבן מיוחד לחובת היום בנוסף למוספין אלו. [נ] ואמנם רש״י מפרש כגון עשה לך שתי חצוצרות כסף ולא פי׳ כגון מילואים, משום דלמסקנא במילואים כו״ע לא פליגי דהוי משלו וכאילו כתיב מפורש בקרא, וממילא למסקנא מוכח דפליגי בחצוצרות וכדמסיק הגמ׳, וצ״ל דרבינו מפרש לה על מילואים כפי ההו״א. [נא] כן גורס רבינו בדברי רבי יונתן [וכן הגירסא בכמה

וכתיב קח לך. **כביכול משלך**, כלומר אילו איפשר הדבר להיות בשלך הייתי רוצה אבל אין ציבור מתכפרין אלא בשלהן, ומשום כעס קאמר להו הכי לפי שלא היו עושין רצונו של מקום. ע״א ולח״מ נמי הוא, **כביכול משלך**, כלומר אי אפשר לאומרו אבל אם אפשר לאומרו, משלך אני חפץ יותר משלהם[נב]. **בזמן שאין עושין רצונו** וכו׳ כתיב ועשית לך וגו׳. וניהדר למילתין דלעיל[נג], **עד כאן לא פליגי אלא בקיחות דעלמא**, דאפילו למאן דאמר קח לך משל ציבור לא קאמר אלא בקח לך דעלמא כגון (שמות ג לג) קח לך סמים. **אבל הני**, דמילואים ויום הכיפורים. **פרושי קא מפרשי דמשלך הוא** ולא משל ציבור, דאע״ג דלא כתיב ביום הכיפורים קח לך עשה לך[נד], **והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו** (ויקרא טז ו) מיהא כתיב ביה, דההוא ודאי **משלו הוא. שמע מינה קח לך משלך**[נה], דאם כן קח לך עגל בן בקר משל ציבור הוא, ליכתוב קרא קחו שעיר עזים ועגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה מאי האי [ד]הדר וכתב לשון יחיד קח לך עגל וגו׳ אלא שמע מינה קח לך משלך. **שמע מינה האי** דכתיב **לו** בהאי קרא בזאת יבא אהרן **משלו הוא.**

רב אשי הדר מתרץ טעמא באנפי נפשיה, **דנין פר לחטאת ואיל לעולה** דיום הכיפורים **מפר לחטאת ואיל לעולה** דמילואים. **עבודה בכהן גדול**, דיום הכיפורים. **לאפוקי קושייתן**[נו], כגון רגלים וראש השנה וקרבנות **דלאו עבודה בכהן גדול. אילימא תחילה בכהן גדול**, דכי היכי דתחילת עבודה שנעשית במילואים כהן גדול עשאה, ביום הכיפורים נמי בכהן גדול עשאה **היינו קמייתא. דנין עבודה** בכהן גדול **תחילה במקום**, מה במילואים תחילת עבודה במקום שנעשית בעזרה את יום של מילואים נעשית, ביום הכיפורים נמי תחילת עבודה לפני לפנים, כהן גדול עשאה ביום הכיפורים ראשון, ואע״פ שיש דברים הנעשין בשאר ימות השנה לפני לפנים[נז], כגון פר העלם דבר של ציבור ושל משיח ושעירי ע״ז הנשרפין, דטעונין הזאה על הפרוכת דהיינו לפנים [ו]על[נח] מזבח הזהב של מזבח הפנימי, קודם יום הכיפורים ראשון מיהא

כת״י], דאם **קח לך** לא בא לאפוקי משל ציבור אם כן למה נאמר כלל והיה ראוי לכתוב **ולקחת** ותו לא. [נב] ב׳ פירושים אלו גם ברש״י. [נג] לתרץ קושיית הגמ׳ דמקודם ׳אלא למ״ד משל ציבור מאי איכא למימר׳. [נד] דלאו דוקא בלשון זה מתפרש דהוי משלך אלא גם לשון מפורש אחר, כגון ׳אשר לו׳ דכתיב בפר חטאת של אהרן ביוה״כ דבא מממון שלו ולא רק דמכפר עליו, ומשם גילוי על שאר קרבנות של אהרן דכתיבי בפסוק ג׳ דלא רק מכפרים עליו אלא גם באים מממונו (ועי׳ תוס׳ ג׳ א׳ ד״ה אלא). [נה] לפי סדר דבריו נראה דגורס קודם דרשות דקראי של יוה״כ ואח״כ דרשות קראי של מילואים, אך לא מצאנו כגירסא זו באף כת״י. [נו] לפנינו [ובכמה כת״י] הגירסא ׳לאפוקי **כולהו** קושייתין׳ [אך בכתי״ל ואוק׳ לא גרסינן לה]. [נז] מש״כ ׳לפני לפנים׳ לאו דוקא, אלא ר״ל דנחשבות ההזאות על הפרוכת ותשלומן על מזבח הפנימי כאילו נעשות לפני ולפנים ממש [ואולי ההזאות על מזבח הפנימי מצד עצמן נחשבות כלפני ולפנים, כיון דגם בסדר עבודת יוה״כ נשלמות העבודות בהזאות על המזבח, ולכן יש להם חשיבות כדבר הנעשה לפני ולפנים, וכן משמע מהמשך דבריו במש״כ **׳לאפוקי ר״ה ורגלים דהזאותיו על מזבח החיצון׳**, ומשמע דאם היו ההזאות על המזבח הפנימי, אף שאין מזים על הפרוכת לא הוי אמרינן כן], וזה חידוש בגדר הזאות אלו. [נח] אולי צריכים לתקן כן.

לא אירע אותו מעשה[נט], ונמצא דכהן גדול עבד תחילה לפנים ביום הכיפורים. **לאפוקי הני**[ס], רגלים (ל)[ו]ראש השנה **דלאו תחילה נינהו**, דעבודתם במזבח החיצון וכל ימות השנה עובדים שם.

ר׳ יוחנן מתני חדא, דלא מפיק מקראי דכאשר עשה ביום הזה פרישת ז׳ לפרה אלא דיום הכיפורים לחוד. **וז׳ ימים קודם שריפת הפרה**, אלמא דלפרה נמי בעי פרישת ז׳. תריץ, **מעלה בעלמא**, הוא דעבוד רבנן לפרה דאצרכוה לכהן דפרה פרישה ולאו מדאורייתא, ולהכי עבוד בה מעלה משום דחמירא טפי דלמילוי המים בעינן טפי טהור ממעי אמו, וכדגמרינן במס׳ סוכה בפרק הישן (כפ״ח) חצירות היו בירושלים (כפויות) [בנויות] על גבי סלעים ותחתיהן חלל מפני קבר התהום ומביאין נשים מעוברות ויולדות שם ומגדלות שם בניהן לפרה ומביאין שוורים וכו׳[סא]. **והאמר רב מניומי וכו׳**, אלא דר׳ יוחנן נמי מתני תרתי, וקשיא דר׳ יוחנן אדר׳ יוחנן. **דרביה הוא**, מפומיה דרביה דר׳ ישמעאל וליה לא סבירא ליה, **דכי אתא רבין אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ ישמעאל וכו׳. מר**[סב] **מחיכא קא יליף**, להפריש ז׳ ליום הכיפורים. **ממילואים**, כדלעיל לעשות לכפר אלו מעשה יום הכיפורים. **מעכב בהן** כדלקמן (ה״ח) ועשית לאהרן ולבניו ככה (שמות כט לה), דככה עיכוב הוא. **וכי תימא הכי נמי**, דכל האמור במעשה יום הכיפורים מעכב בו לעבודה. **ולא קתני מפרישין**, אלא מתקינין אותו בלא פרישה, אמאי והא פרישת ז׳ מעכב בו ואם אירע פסול בראשון לא יהא זה[סג] ראוי לעבודה. **ליתני או אידי ואידי מתקינין**, דליתני גבי כהן גדול נמי מתקינין כהן גדול מביתו. **או אידי ואידי מפרישין**, דליתני נמי ומפרישין כהן אחר תחתיו. **אמר ליה**, ר׳ יוחנן לריש לקיש. **אלא מר** דפריך לי הכי, **מחיכא קא יליף לה. וישכן כבוד ה׳ על הר סיני ויכסהו הענן**, כלומר למשה **ששת ימים** והדר **ויקרא** ה׳ למשה. **מאי ששת**, דליכתוב קרא וישכון כבוד ה׳ על הר סיני ויכסהו הענן ויקרא וגו׳, אלא להכי כתיב ששת ימים ללמדך מריבויא דקרא[סד]. **זה בנה אב**, פסוק זה בנין אב דמיניה גמרינן **כל הנכנס למחנה שכינה**, כגון ביום הכיפורים שנכנס בו ביום כהן גדול לפני ולפנים להקטיר קטורת. אמר ליה ודאי לא בעי אלא ו׳, אלא **מתניתין** דבעי ז׳ **ר׳ יהודה בן בתירה היא**[סה] **דחייש** לקמן **לטומאת ביתו**, דשמא יבוא על אשתו ותמצא ספק נדה, דכי נמצאת נדה אחר זמן נמצא דבעל ספק נדה והוי טמא ז׳[סו], דכתיב (ויקל״ע טו כד) ותהי (טומאתה) נדתה עליו מה היא טמאה ז׳ אף בעלה טמא ז׳[סז].

[ד, א] (או) **אחד זה ואחד זה**[סח], בין כהן

[נט] של העלם דבר מבי״ד או של כהן משיח. [ס] לפנינו בגמ׳ גרסינן תיבות אלו לפני כן, וכ״ה בכל כתה״י. [סא] רבינו הרחיב כאן בזה ולא לעיל ב׳ א׳ לענין הא דמשתמשין בכלי אבנים, וזה לשיטתו ששם הוא מטעם אחר וכמו שפי׳ שם. [סב] כגירסת כתי״ל ואוק׳ [ועל משקל הא דלהלן בגמ׳ ׳אלא מר מהיכא יליף לה׳]. [סג] ר״ל השני. [סד] כפי׳ ב׳ בתו״י דילפינן דוקא מיתור דקרא. [סה] מהלשון ׳אלא׳ דנקט רבינו בפירושו, משמע דסובר דהך חשש דטומאת ביתו הוי טעם חדש לכל הז׳ ימים ולא ילפינן כלל מסיני, ולא כהתו״י דכתב דהוא רק טעם על הוספת היום השביעי, ועי׳ בחי׳ הריטב״א ובתוס׳ רא״ש שדנו בזה. [סו] עי׳ לקמן ו׳ א׳ בסוגיא שם, ועיי״ש בראשונים אמאי אין זה ודאי. [סז] לכאו׳ אין זה דרשה שהרי מפורש כן בהמשך הפסוק ׳וטמא שבעת ימים׳, וצע״ק. [סח] לפנינו ׳זה וזה׳, וגירסת רבינו ׳אחד זה ואחד זה׳, וכ״ה בכל כתה״י.

גדול הפורש קודם יום הכיפורים ובין כהן הפורש לשרוף את הפרה. **מכל חטאות** דבית המקדש, לא איפשר בציר מב׳ פרות, אחת שעשה משה ואחת שעושין בכל עת, שאותה של משה צריכה שתהא קיימת לעולם דכתיב (ויקרא יט ג) ויקחו אליך שלך תהא קיימת, ומאותה של משה מערבין באותה שעושין[סט], ולהכי מזין עליהם דהיינו דומיא דמילואים דגמרינן מינייהו. **דהא הואי הזאה במילואים.** דכתיב (שם ח ג) ויז על אהרן על בגדיו. הזאה דמי חטאת. **דתני ר׳ חייא,** לקמן בסמוך בברייתא. **תחת** הזאת **דם** שהיה במילואים. **הזאה בסיני מי הוה,** כלל לא מדם ולא מים[ע], **אמר ליה מעלה בעלמא,** עבוד רבנן דעביד הזאה בפרישת פרה ויום הכיפורים אבל מדאורייתא לא.

כוותיה דר׳ יוחנן, ממילואים. **מאי היא,** כלומר במאי משתעי האי קרא דקאמר (ע״ז ג) בזאת יבא אהרן וגו׳. **בעניין** האמור למעלה בפרשת ויהי ביום השמיני גבי מילואים[עא]. **אף לדורות וכו׳ ומשמש יום אחד,** ביום הכיפורים. **לאפוקי צדוקין,** שחלוקין הן בכך על חכמים שאומרים שנותנים מבחוץ הקטרת על הגחלים ומכניסין אותו כשהוא מעושן[עב] לפני ולפנים, דדייקי האי קרא (שם פסוק ג) כי בענן אראה על הכפרת, וחכמים דייקי ליה לקרא בדרשה אחרינא כדלקמן (שם ו) ואמרי דיהיב ליה לקטורת בכף וגחלים במחתה מקמי דליעול לפני ולפנים, ולהכי מוסרין **שני תלמידי חכמים מתלמידי משה,** שילמדו לו סדר העבודה כדי שלא יטעה בדבר שהצדוקין מורין בו. **נכנסו מים תחת דם,** כלומר מתוך דבריך אנו למידין הזאת מים גבי כהן דפרה ויום הכיפורים, תחת הזאת דם שעשו במילואים. **האי בזאת, יבא אהרן** וגו׳ **מיבעי ליה לגופיה,** למאי דכתיב בתריה

[סט] נראה ביאור הדברים, דכיון שהובטח שיהיה קיום לעולם לאפר פרה שנשרף בימי משרע״ה, לכן אף שלכתחילה צריך להזות מכל הפרות אך בדיעבד נוטלין לכל הפחות מפרתו של משה, וכ״כ המשנה אחרונה פרה פ״ג מ״ה בביאור המשנה שם דלכתחילה מכל ז׳ ובדיעבד אף מאחד דהיינו משל משה, וציין לתוי״ט שם במ״ג שכ׳ עד״ז. [ועי׳ ריטב״א שמפרש דבכל אחד היה מעורב גם קצת משל משה, ולכן בכל הזאה יש גם משל משה, וכ״כ כמה קדמונים ברש״י עה״ת במדבר י״ט ט׳ (עי׳ בנחלת יעקב בשם אביו ובמנחת יהודה שהובא בפי׳ ר״א אבן מוסא כאן ובאד״א ריש פ׳ חוקת), וברש״י כאן בפי׳ הב׳ ניתן לפרש כמו שפי׳ רבינו דמזה גם משל משה או כפי׳ הריטב״א דעירבבו בתוכו משל כולם שבכל אחד היה משל משה, וכן מפרש החס״ד על התוספתא פרה סופ״ג, בהא דשנינו שם דמהאפר שנתן בהר המשחה (בימי משה) היו כהנים מקדשין ממנו, דהיינו דהיו מערבין ממנו עם אפר כל פרה אדומה שנעשה אח״כ. ועי׳ ברש״ש דהקשה על עיקר הפי׳ דהלשון כל חטאות משמע יותר משנים, ולכאו׳ לא קשה, לא מיבעיא לפי הריטב״א דנוטל מכולם שמעורב בהם משל משה, אלא אף לרבינו הרי לכתחילה מצריך ליתן מכולם ורק בדיעבד סגי בב׳].

[ע] והזאת דם הברית שהיתה שם לא נחשבת להזאה וכמו שכתבו התוס׳ כאן, ויתכן עוד דסובר רבינו דכל הזאות הדם היו על המזבח כדי לכפר על העם, וכדפי׳ רש״י בחומש עפ״י התרגום וכמו שהעירו השפ״א ואחרונים נוספים על התוס׳. [ועיי״ש בשפ״א מה שהקשה על תוס׳ דהך הזאה היתה לפני מ״ת או ביום שלאחריו (ור״ל לפני שעלה משה להר) ולא בימי הפרישה שלו, ויתכן לפי זה לפרש גם בשי׳ רבינו כן].

[עא] בתו״י ובתוס׳ הרא״ש ור״י הלבן כתבו עפ״י הירושלמי, דנלמד השייכות למילואים משום דבפסוק א׳ כתיב ׳אחרי מות שני בני אהרן׳ וזה היה ביום ח׳ למילואים, אך רבינו וכן רש״י לא הזכירו כלל משם, ולדעתם לפי הירושלמי הוי לימוד בפנ״ע מפסוק זה.

[עב] תיבה

בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה וגו׳, ואת אמרת דאדלעיל קאי בענין האמור במילואים. **אמרי אי לקרבן לחודיה הוא**, כלומר אי כדאמרת הוא, דלא בא האי בזאת אלא למאי דכתיב בתריה ולא אמאי דלעיל מיניה, **נכתוב רחמנא בזה וכו׳**. ה״ג **ש״מ תרתי**, מהא מילתא (במילואים), ולהכי שני קרא בדיבוריה, דמשמע נמי במה שאמור בענין מילואים. **מאי ואומר** דקתני לעיל ואומר כאשר עשה וגו׳, הא אפיק ליה שפיר מהאי קרא בזאת. **כדאשכחן במילואים**, דלא הוו אלא חד זימנא, **ת״ש כאשר עשה** ביום הזה וגו׳ דמשמע אפילו מיכן ואילך[עג].

ונתקדש, פרישה שעמד שם ז׳ ימים קודם שעלה למרום. **לקבל תורה**, תורה כולה **שאחר עשרת הדיברות**, לר׳ יוסי הגלילי משמע ליה ויכסהו הענן למשה, אחר עשרת הדברות היו אותן[עד] ששת ימים דקרא. **תחילה לארבעים יום**, מעיקרא משמע לן דכל אותן ו׳ ימים היו קודם שהתחילו ארבעים יום שעמד בהר, ויום שביעי שקרא לו הוא היה ראשון של מ׳ ימים, ולקמן פרכינן ומסקינן דהנהו ו׳ דפרישה הוו מחושבנא דמ׳ ימים, ומאי תחילה שכשנכנס יום ראשון של פרישה התחילו המ׳ יום נמי. **מראש חודש**, סיון, כדי לקבל עשרת הדברות [ד, ב] **עומדין**, כלומר שהן עומדין כולן ושומעין עשרת הדברות, והואיל וכולן שומעין מאי טעמא קרא למשה טפי מאחרים, **לא בא הכתוב אלא כדי לחלוק לו כבוד למשה. לא בא הכתוב** להפרישו למשה ששה ימים[עה]. **אלא למרק וכו׳**, רבי נתן ורבי מתיא סבירא להו כר׳ יוסי הגלילי דלאחר עשרת הדברות היה אותו מעשה כדי ללמד למשה שאר התורה. **במקום גילה**, זו תורה דעשרת הדברות. **בשבעה**, דהיינו למחר **עלה** להר לקבל שאר תורה. לר׳ **יוסי הגלילי** דאמר זה היה מעשה אחר עשרת הדברות, **סבר לה כתנא קמא דאמר** (וכו׳) **בו׳ ניתנה** ובז׳ עלה **לקבל תורה**[עו], שאר תורה. **והא איסתלקא ליה הענן משה**, וה[י]כי כתיב ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן, הא משה איסתלקא

זו לא ברורה כ״כ בכת״י. [עג] דצוה משמעותו לדורות [וכ״ה בירושלמי ריש הלכה א׳ לענין עיקר הדרשה אם לא דרשינן ׳צוה׳ לפרה אדומה]. ומדברי רבינו נראה דלא ס״ל כתוס׳ ר״י הלבן וריטב״א [בפירושו הב׳] דמפרשים דלא סגי בקרא דצוה לחוד, דעדיין הו״א דרק הכהן גדול הראשון ועבודת יוה״כ הראשון, אמנם דעת רבינו דממשמעות לשון צוה לבד ידעינן דהוי לדורות, והא דלא סגי בקרא דצוה לחוד יתורץ בדרך אחרת, [עי׳ בשיח יצחק ג׳ תירוצים לזה]. [עד] בכת״י יש תוספת חצי תיבה שלא ניתן לקרוא, וכנראה ט״ס.

[עה] כנראה מבאר דזה בכלל משמעות תיבות אלו **לא בא הכתוב אלא** וכו׳, דבא לאפוקי לימוד פרישה מכאן, וכיו״ב מבואר ברש״י ד״ה למרק, אך לא מדקדוק הלשון, רק כתב דלפי טעם זה א״א ללמוד ממנו פרישה לדורות, ולפי זה גם בדברי רב מתיא דאמר **לא בא הכתוב אלא** לאיים עליו היינו דלא ניתן ללמוד ממנו פרישה של יוה״כ. [ובגבו״א (ד״ה במקום גילה) מסתפק בהא דר׳ מתיא אם עדיין ניתן ללמוד מכאן פרישה לנכנס למחנה שכינה, וסובר דתלוי במקור הלימוד מהא דכתיב וגילו ברעדה, דלרש״י דקאי על התורה לא ניתן ללמד על פרישת יוה״כ אבל לתוס׳ דקאי על השכינה ניתן ללמד ליוה״כ דדומה בטעם פרישתו לשכינה, אך למסקנא דחה זה ממשמעות רש״י עצמו, ונראה דכוונתו לדבריו כאן (ד״ה לאיים) יחד עם דבריו להלן ח׳ ב׳ (ד״ה שזה), ודו״ק, ולרבינו דקדוק לשון הברייתא מוכיח דאין למידין וגם בגבו״א מסיק (עפ״י המשך ענין הברייתא) דלומדים רק זה שהתורה נתינתה באימה ולא על כל הנכנס למחנה שכינה]. [עו] לפנינו הגי׳ להדיא לקבולי **שאר** תורה, אבל רבינו גרס כמו בכתי״ל